תני רבי חייא זה לפני ביאת מים (חיים) וזה לאחר ביאת מים זה לפני זריקת דמים וזה לאחר זריקת דמים: שתגלחת הנגע וכו': בעי רמי בר חמא הני ארבע תגלחיות דקאמר משום מצוה או משום אעבורי שיער טומאה למאי נפקא מינה לעבורי [א]בנשא אי אמרת משום מצוה לעבורי בנשא לא ואי אמרת משום אעבורי שיער טומאה אפילו סכיה נשא נמי מאי אמר רבא ת"ש ומגלח ארבע תגלחיות אי סלקא דעתך משום עבורי שיער טומאה אפילו בשלש נמי סגיא ליה שמע מינה משום מצוה שמע מינה:

הדרן עלך שני נזירים

הכותים [א]אין להם נזירות [ב]נשים ועבדים יש להן נזירות חומר בנשים מבעבדים [ג]שהוא כופה את עבדו [ד]ואינו כופה את אשתו: **גמ'** קתני הכותים אין להם נזירות מנא הני מילי דתנו רבנן [ב][1]דבר אל בני ישראל ולא לעובדי כוכבים ואמרת אליהם לרבות את העבדים למה לי קרא האמרת [ג][ה]כל מצוה שהאשה חייבת בה עבד חייב בה אמר רבא שאני הכא [ד]דאמר קרא [2]לאסור איסר על נפשו במי שנפשו קנויה לו יצא עבד שאין נפשו קנויה לו (א) הואיל ואין נפשו קנויה לו אימא גבי נזיר נמי לא קמשמע לן אמר מר דבר אל בני ישראל ולא לעובדי כוכבים וכל היכא דכתיב ישראל עובדי כוכבים לא והא גבי ערכין דכתיב [3]דבר אל בני ישראל [ה]ותניא בני ישראל מעריכין [ו]ואין העובדי כוכבים מעריכין יכול לא יהו נערכין [ז]ת"ל איש שאני הכא דאמר קרא [4]לאביו ולאמו לא יטמא במי שיש לו אב יצא עובד כוכבים שאין לו אב למאי אילימא לענין ירושה [ו]והא"ר חייא בר אבין א"ר יוחנן [ח]עובד כוכבים יורש את אביו דבר תורה שנאמר [5]כי ירושה לעשו נתתי את הר שעיר אלא במי שמוזהר על כיבוד אביו מי כתיב כבד אביך גבי נזיר אלא אמר קרא לאביו ולאמו לא יטמא במי שיש לו טומאה

יצא

תני רבי חייא. א)טמא והוא מצורע אין עולין לו לכאן ולכאן לפי שזה לפני ביאת מים וזה לאחר ביאת מים. נזיר טהור והוא מצורע נמי אין עולין לו לכאן ולכאן שמצורע מגלח לפני ב)זריקה ונזיר טהור לאחר זריקת דמים: **בעי רמי בר חמא הני ארבע תגלחיות.** דקאמר עלה ומגלח ד' תגלחיות מי אמר משום מצוה ג)איתנהו ממ"נ תרתי קמייתא משום תרתי תגלחיות ד)בצרעת ושלישית משום טומאה ורביעית משום ה)נזיר דטהרה וכולן בתער: **או דלמא משום עבורי שיער טומאה.** איתנהו ואפילו מעביר לה בנשא שפיר דמי: **ואי ס"ד משום עבורי שיער טומאה.** הוא דמגלח אפילו בג' תגלחיות נמי סגיא דכיון דשתי תגלחיות שבמצורע ושלישית של נזיר טמא איכא עבורי שיער טומאה והאי דהדר מגלח בתגלחת רביעית הא ליכא עבורי שיער טומאה ואמאי מגלח אלא לאו ש"מ דכולהו איתנהו משום מצוה לגלח ארבע תגלחיות ש"מ:

הדרן עלך שני נזירים

הכותים אין להם נזירות. העובדי כוכבים שנדרו בנזירות אין נזירות חלה עליהן ומותרין לגלח ולשתות יין וליטמא למתים: **חומר בנשים מבעבדים שהוא כופה את עבדו.** שהעבד שנדר בנזיר יכול רבו לכופו לשתות ביין אבל אשתו שנדרה בנזיר אינו יכול לכופה (ב) וכיון שנדרה ושמע ו)לה ולא היפר לה שוב אינו יכול להפר: **גמ' קתני הכותים.** אין חייבין בנזירות אבל הנשים והעבדים חייבין: **דת"ר דבר אל בני ישראל.** איש או אשה כי יפליא לנדור נדר נזיר וגו' ז)בני ישראל נודרין ואין העובדי כוכבים נודרין: **ואמרת אליהם.** איש או אשה לרבות את העבדים שיש להן נזירות: **עבדים למה לי.** לרבויי קרא שיש להן נזירות: **הא אמרת.** במס' קדושין כל מצוה שהאשה חייבת בה כו' וכיון שהאשה חייבת בנזירות כדכתיב ח) איש או אשה איתרבו להו נמי עבדים: **שאני הכא.** גבי נזירות דאי לאו דאתי קרא אחרינא לרבויי עבדים לא הוה אמינא דעבדים מחייבי בנזירות משום דאמר קרא גבי ט)נזירות לאסור איסר כו' קמ"ל ואמרת אליהם לרבות את העבדים: **ואין העובדי כוכבים מעריכין.** שאם אמר ערכי עלי לא אמר כלום: **יכול לא יהו נערכין.** שאם אמר ישראל ערך (ג) ח) זה עובד כוכבים עלי שלא יהו בדבריו כלום: **תלמוד לומר איש.** או אשה כי יפליא נדר בערכך נפשות לה' דאיתנהו בכלל ערך ונותן ערכו כפי שנותיו של עובד כוכבים (ד) הכא נמי גבי נזירות ליהוו עובדי כוכבים בתורת נזירות דאם אין נוזרין להביא קרבן דכתיב בני ישראל ולא עובדי כוכבים ליתהנו בהו איש דליהוו נזירים אבל לא מביאין קרבן כדלקמן: **שאני הכא.** גבי נזיר ט)מה שאינו בתורת נזיר כלל דאמר קרא לאביו ולאמו לא יטמא במי שיש לו אב דיבר הכתוב שהוא חייב בתורת נזיר: **יצא עובד כוכבים שאין לו אב.** דאין אבות לעובד כוכבים: **למאי הלכתא.** אמרת דאין אבות לעובד כוכבים: **אילימא לענין ירושה כו' כי ירושה לעשו נתתי את הר שעיר.** להורישה לבניו אלמא דאית אבות לעובד כוכבים לענין ירושה: **אלא.** אימא הכי (ה) לאמו ולאביו במי שמוזהר על כיבוד אביו בא לך הכתוב לומר שלא יטמא בשביל נזירות שעליו ועובד כוכבים הואיל ואינו בכיבוד אביו אין נזירות חלה עליו:י)

ילא

תא שמע ומגלה ארבע תגלחיות ש"מ משום מצוה ש"מ. יש מפרשים דדייק מדכולל אותם ביחד א"כ דמיין אהדדי וכולהו בתער אף השלישית שהיא לספק נזיר טמא גם יש בספרים כתוב ואי ס"ד משום עיבורי טומאה אפילו בג' נמי סגי וקשיא לן מאי מייתי והלא בכל התגלחיות יש להסתפק אי במצורע אי בנזיר טהור אף בשלישית וטמא וי"ל דאע"ג דבתגלחת שלישית איכא לספוקי תגלחת בנזירי טהור שהיא צריכה תער מ"מ אם לא היתה תגלחת טומאה צריכה תער משום ספק דנזיר טהור לא היה[2] צריך גילוח שהרי עדיין לא היה מותר לשתות ביין:

הדרן עלך שני נזירים

הכותים[3] אין להם נזירות. ואין קרבנן קרב אף על גב דמקבלין מהם נדרים ונדבות ובגמרא מפרש מנלן: **נשים** ועבדים יש להן נזירות. בגמרא מרבה להן: **כופה** את עבדו. שמוחה על נזירותו בגמרא מפרש טעמא: **מנהני** מילי. דעובדי כוכבים אין להם נזירות הלא בשאר נדרים דינן כישראל כדכתיב איש איש לרבות עובדי כוכבים שנודרים נדרים ונדבות כישראל והכא נמי נדר הוא: **דת"ר** דבר אל בני ישראל ואמרת **אליהם איש או אשה כי יפליא** לנדור נדר נזיר להזיר לה' וגו' בני ישראל ולא עובדי כוכבים. שאם קבלו נזירות אינו כלום ומותרין לשתות ביין ואין מביאין קרבנות נזירות עליהם: למה לי קרא לרבות לעבדים והא אמרינן כל מצוה שאשה חייבת עבד חייב בה. כלומר הא קיימא לן הכי ובפ"ק דקדושין (דף כג.) ילפינן לה: **שאני** הכא דקאמר קרא לאסור איסר על נפשו מי שנפשו קנויה לו יצא עבד. ואע"ג דאכתיב לגבי נדרים מ"מ בפ"ק דנדרים (דף ג.) מקשינן נזירות לנדרים מלנדור נדר נזיר להזיר: **והא** גבי ערכין דכתיב בני ישראל ותניא בני ישראל מעריכין. לומר ערכי עלי או ערך פלוני עלי: ואין העובדי כוכבים מעריכין. אף כי נודרים נדרים ונדבות כישראל: יכול לא יהו נערכים. אם אמר ישראל ערך עובד כוכבים עלי: ת"ל איש. והכא נמי גבי נזיר נימא להאי מיעוטא דבני ישראל לומר בני ישראל נודרים[4] ומביאין קרבן אבל העובדי כוכבים אין נודרים ומביאים קרבן יכול לא יהו נודרים כלל לאסור ביין ובטומאה ת"ל איש דהכי נמי אמר הש"ס בסמוך: **למאי** אילימא לענין ירושה. דסתם מקום שנאמר בו אב לענין ירושה קרוי אביו: **מי** שמוזהר על כיבוד [אב]. אבל עובד כוכבים לא מוזהר: **מידי** [כבוד כבד] אביך כתיב ולעיל כי קאמר לענין ירושה לא פריך הכי דסתם אב נקרא אב לענין ירושה:

ודלמא

מסורת הש"ס

א) פירוש סם המשיר את השיער, ב) [מנחות עג:], ג) [חגיגה ד. כריתות ו:], ד) [לקמן סב:], ה) ערכין ה:, ו) קדושין יח. [ומפיק שם אלא מהכא כי לבני לוט], ז) נ"ל חגיגה ד., ח) [במדבר ו], ט) נ"ל נדרים, י) [נ"ל חגיגה דף ד.].

◆

תורה אור השלם

1. דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם אִישׁ אוֹ אִשָּׁה כִּי יַפְלִא לִנְדֹּר נֶדֶר נָזִיר לְהַזִּיר לַייָ: במדבר ו ב
2. אִישׁ כִּי יִדֹּר נֶדֶר לַייָ אוֹ הִשָּׁבַע שְׁבֻעָה לֶאְסֹר אִסָּר עַל נַפְשׁוֹ לֹא יַחֵל דְּבָרוֹ כְּכָל הַיֹּצֵא מִפִּיו יַעֲשֶׂה: במדבר ל ג
3. דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵהֶם אִישׁ כִּי יַפְלִא נֶדֶר בְּעֶרְכְּךָ נְפָשֹׁת לַייָ: ויקרא כז ב
4. לְאָבִיו וּלְאִמּוֹ לְאָחִיו וּלְאַחֹתוֹ לֹא יִטַּמָּא לָהֶם בְּמֹתָם כִּי נֵזֶר אֱלֹהָיו עַל רֹאשׁוֹ: במדבר ו ז
5. אַל תִּתְגָּרוּ בָם כִּי לֹא אֶתֵּן לָכֶם מֵאַרְצָם עַד מִדְרַךְ כַּף רָגֶל כִּי יְרֻשָּׁה לְעֵשָׂו נָתַתִּי אֶת הַר שֵׂעִיר: דברים ב ה

◆

נוסחת הריב"ן

א) נזיר טמא והוא מצורע אין תגלחותיו עולין כו': ב) זריקת דמים: ג) איתנו: ד) דצרעת: ה) נזירות דטהרה: ו) ושמע בה: ז) וגו' איש לרבות את העבדים כו' והשאר ליתא: ח) עובד כוכבים זה: ט) מ"מ ליתנהו בתורת נזיר כו' שהוא בתורת נזיר: י) בכ"י כתוב כאן גליון מי כתיב כבד כלומר קרא דלאביו לא משתמע שיהא זקוק לכבדו אבל לעיל לא פריך מי כתיב אביו המורישו דהא פשיטא דעיקר אב הוי לענין ירושה. בתוס' עכ"ל:

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' והואיל ואין נפשו: (ב) רש"י ד"ה חומר וכו' דכיון שנדרה ושמע: (ג) ד"ה יכול לא וכו' ערך עובד כוכבים זה עלי וכו' בדבריו כלום ת"ל איש כי יפליא כצ"ל ותיבות או אשה נמחק: (ד) בא"ד והכא נמי וכו' ולא עובדי כוכבים איתנהו בהו איש: (ה) ד"ה אלא אימא הכי לאביו ולאמו במי שמוזהר:

◆

מוסף רש"י

ת"ל איש. איש משמע כל דהו (ערכין ה:).

עין משפט נר מצוה

א א מיי' פ"ב מהלכות נזירות הלכה טו:
ב ב מיי' שם הלכה יז [והרא"ש בפסקיו נדרים פ"י סימן יז]:
ג ג מיי' שם הלכה יח:
ד ד טוש"ע י"ד סימן רלד סעיף נט:
[ה מיי' פ"ב מה' חגיגה הל"ח טוש"ע י"ד סימן רפז סעיף יז]:
ה ו ז מיי' פ"א מהל' ערכין הלכה ו סמג עשין קכח:
ו ח מיי' פ"ו מהלכות נחלות הלכה ט סמג עשין לו טוש"ע ח"מ סי' רפג סעיף א:

◆

הגהות התוספות

1. נ"ל בתגלחת טהר. 2. נס"י יהיה. 3. נס"י הגרים. וכן בכוליה פירקין. וכן ברוב מקומות שבש"ס שכתב עכו"ם או כותי הוא מפליאת יד המבקר וצ"ל גר. 4. נ"ל נזירים.

◆

פי' הרא"ש

הני ד' תגלחיות דאמרי' משום מצוה כלומר כולהו משום מצוה דאפילו טמא ודאי ומוחלט ודאי היו כולן צריכין תער אפילו תגלחת שלישית שהיה משום טומאה: או משום אעבורי שער שיעביר ממנו שער שהי"ל בשעה שנטמא ובעבורי נשא סגי. וה"ה דמיבעיא ליה לכל תגלחת נזיר טמא וצ"ל דא"נ סגי ליה בעבורי נשא צריך לגלח מקצת ראשו בתער או במספרים שאם היה סך נשא כל ראשו תו לא הדר רבי כדמשמע פ' החובל ולא מצי למעבד תו תגלחת שניה של טהרה וקי"ל דמסתברא דאפילו נזיר טהור מצי לעבורי שערו בנשא רק ששייר ב' שערות וצ"ל דתרי גווני נשא איניהו יש נשא שהשער צומח אח"כ. ואע"ג דבס"פ ג' מינין [אמרינן] דבעי' תער דגמרי' ליה מנזיר טהור הכי נמי סלקא סוגיא דשמעתין הכי רמי בר חמא הוה מספקא ליה ת"ש מגלח ד' תגלחות ואי אמרינן משום עבורי נשא א) בג' סגי מעבר עביר שער שהי"ל בשעה שנטמא ואע"ג דבתגלחת שלישי' איכא לספוקי נמי בתגלחת [נזיר] טהור שהיא צריכה תער מכל מקום אם לא היתה תגלחת טומאה צריכה תער משום ספק נזיר טהור לא היתה צריכה גילוח שהרי עדיין לא יהא מותר לשתות יין ולטמא למתים אלא ש"מ שאף תגלחת נזיר טמא משום מצוה וצרי' תער:

סליק פרקא

פ"ם העובדי כוכבים אין להם נזירות אע"פ שעובדי כוכבים נודרין נדרים ונדבות כישראל אם נדר בנזיר אין עליו תורת נזיר ואין מקבלין ממנו קרבנות נזיר להקריבם ואם בא לימלך אם מותר לשתות ולטמא למתים מתירים לו: שהוא כופה את עבדו כופהו לשתות יין ואינו כופה את אשתו לשתות אם לא שאמר בל' הפרה: ב) שהוא מפיר את נדרי אשתו ובהפרה זו נתבטל הנדר ומותרת לשתות יין אף לאחר שתתאלמן או תתגרש ואינו מיפר את נדרי עבדו אע"פ שכופהו לשתות יין הנדר מיהו קיים ואם נשתחרר משלים את הנזירות ולא נהירא הך פירושא דהיינו סיפא הפר לאשתו הפר עולמית אם לא שנאמר דפירושי קא מפרש ונראה לפרש שהוא מפיר נדרי אשתו ואף אם נתרצה אחר ההפרשה שתקיים את נדרה אין עליה תורת נזיר שכבר נתבטל הנדר ובעבדים אף אם כפהו לשתות יין אם רוצה האדון אח"כ שיקיים נזירותו צריך לקיימו. הפר לעבדו לאו דוקא אלא שכפהו לשתות יין: עבר מכנגד פניו שברח בגמרא מפרש טעמא: **גמ'** דבר אל בני ישראל בנזיר כתיב ולא עובדי כוכבים: הא אמרת כל מצוה שהאשה חייבת וכו' דגמרי' לה לה מאשה: שאני הכא דאמר קרא לאסור אסר על נפשו ואע"ג דהאי קרא בנדרים כתיב בפ"ק דנדרים מקשינן נזירות לנדרים מלנדור נדר נזיר להזיר: ולא העובדי כוכבים מעריכין שאם אמר ערכי עלי או ערך פלוני עלי לא מחייב יכול לא יהו נערכים אם אמר ישראל ערך עובד כוכבים זה עלי ת"ל איש הכא נמי גבי נזיר אימא אהני מיעוט דאין העובדי כוכבים נודרים ומביאין קרבן כישראל ואהני ריבויא דאיש שיש עליהם תורת נזיר שלא לשתות וליטמא למתים: יצא עובד כוכבים שאין לו אב הלכך אינו בתורת נזיר ליין ולטמא למתים הלכך ליכא למדרש הכא איש לרבוי. ותמיה לי לבני ישראל למה לי דליכא למימר דמהאי קרא לא שמעינן אלא יין וטומאת מתים ואתא בני ישראל למעוטי מקרבנות דלא הוה מסתבר שיביא קרבנות נזיר הואיל ואין עליו תורת נזיר כלל ועוד אי מצי' למדרש האי קרא לחצאין אכתי נימא מי שאין לו אב מטמא למתים ומאיש נרבה שאסור לשתות יין אלא ודאי האי קרא ליכא למידרשיה לחצאין וצ"ל דמהאי קרא לא הוה שמעינן מידי אי לאו כתיב בני ישראל אלא בתר דכתיב בני ישראל אתיא הך דרשא לאפוקי מרבויא דאיש: שנאמר ירושה לעשו נתתי את הר שעיר נתן לו להורישו לבניו. מי כתיב כבוד אב לענין נזיר ולעיל לא פריך מי

א) נראה דצ"ל משום עבורי שער בג' תגלחות סגי דבתגלחת הג' סגי לעבורי שער שהי"ל בשעה שנטמא וכו'. ב) שייך למתניתין דלקמן דף סא ע"ב.